

**การบริหารจัดการหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนา
และปรัชญา ตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2558**

**THE MANAGEMENT OF MASTER OF ART IN BUDDHISM AND
PHILOSOPHY PROGRAM ACCORDING TO HIGHER EDUCATION
CURRICULUM STANDARD 2015**

บุญรุ่ม คำเมืองแสน*

Boonruam Khammuangsaen

Received: 2020-11-11

Revised: 2020-12-29

Accepted: 2020-12-31

บทคัดย่อ

งานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อแสวงหาแนวทางการบริหารหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 3. เพื่อนำรูปแบบการบริหารหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ไปพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยได้เลือกอาจารย์ประจำหลักสูตร จำนวน 20 รูป/คน เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการเก็บรวบรวมได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล โทรศัพท์มือถือ แบบบันทึก กล้องถ่ายรูป แล้วตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

1. การบริหารหลักสูตรเป็นภาระหน้าที่ของอาจารย์ประจำหลักสูตรและอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร ตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ที่ออกเป็นกฎหมายให้มีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานกลางของทุกหลักสูตร ผลลัพธ์ของผู้เรียนจะเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับการออกแบบหลักสูตร

2. การบริหารหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิตสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ตามเกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการนั้น อาจารย์ประจำหลักสูตรและอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรจะต้องมีคุณสมบัติคุณสมบัติเป็นไปตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ และควรมีการพัฒนาศักยภาพของอาจารย์ให้ เป็นไปตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย รวมถึงผลลัพธ์ของผู้เรียนทั้ง 6 ด้าน ตามที่ปรากฏใน มคอ. 2 ซึ่งแต่ละรายวิชามีจุดเน้นในแต่ละด้านที่แตกต่างกัน รวมถึงการดำเนินชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนา

3. ควรมีการบริหารจัดการร่วมกับวิทยาเขตต่าง ๆ เช่น มีคู่มือในการบริหารหลักสูตร มีข้อสอบกลาง ควรมีการเรียนปรับพื้นฐานร่วมกัน เน้นด้านพุทธศาสนาและปรัชญา มีการกำกับดูแลติดตามอย่างใกล้ชิด

* อาจารย์ประจำหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิตและศาสนศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา

พร้อมส่งเสริมให้นักศึกษา มีการจัดโครงการหรือกิจกรรมที่พัฒนาการเรียนการสอนหรือการวิจัยร่วมกัน เพื่อเป็นเกณฑ์มาตรฐานเดียวกัน

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, หลักสูตร, เกณฑ์มาตรฐาน

ABSTRACT

This qualitative research its purpose are 1. To seek guidelines for the administration of Master Religious Studies and Philosophy Program of course professors Mahamakut Buddhist University. 2. To create management model of Master Religious Studies and Philosophy Program of course professors Mahamakut Buddhist University. 3. To apply the administration model for the Master of Arts Program Buddhism and Philosophy Program of course professors Mahamakut Buddhist University. Then develop to be more efficient in which the curriculum instructors were chosen, totaling 20 images / person. The research instruments used for collecting were individual in-depth interview, Mobile phone, recording, and camera then check the accuracy of the data and analyze the content.

The research found that:

1. Course Management is the obligation of curriculum instructors and instructors responsible for the curriculum in accordance with announcement the Ministry of Education on management of graduate studies which is law to have duty to comply with standard criteria of every course. The results of students will be based on the course design.

2. Administration of the Master Religious Studies and Philosophy according to the Ministry of Education benchmarks. Program Lecturer and Principal also responsible teachers, the formulas must have qualifications according to announcement of the Ministry of Education. And should develop the capacity of teachers in accordance with the mission of the university including the results of learners in all 6 areas, each course has a different focus in each area, including living according to Buddhism.

3. There should be a joint management with various campuses, such as curriculum management manual, the examination for the middle. Focus on Buddhism and philosophy with supervision and monitoring closely ready to encourage students. There are projects or activities that together to be the same benchmark develop teaching and research.

Keywords: Management, Curriculum, Benchmark

1. บทนำ

ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง แนวทางการบริหารเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2558¹ ข้อ 4. กล่าวไว้ว่า สถาบันอุดมศึกษามีหน้าที่ต้องรับผิดชอบการพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษาให้มีมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาสูง สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษาของคณะกรรมการการอุดมศึกษา เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ รวมทั้งเกณฑ์มาตรฐานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และกำหนดตัวบ่งชี้ด้านมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา

ตามประกาศมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี ของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2558² ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับอาจารย์ประจำหลักสูตรในการพัฒนาการเรียนการสอนที่จะต้องมีความรู้คุณวุฒิคุณสมบัติให้ เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งหมายถึง อาจารย์ประจำที่มีคุณวุฒิตรงหรือสัมพันธ์กับสาขาวิชาของหลักสูตรที่เปิดสอน ซึ่งมีหน้าที่สอนและค้นคว้าวิจัยในสาขาวิชาดังกล่าว ทั้งนี้ สามารถเป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรหลายหลักสูตรได้ในเวลาเดียวกันแต่ต้องเป็นหลักสูตรที่อาจารย์ผู้นั้นมีคุณวุฒิตรงหรือสัมพันธ์กับสาขาวิชาของหลักสูตร และ“อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร” หมายถึง อาจารย์ประจำหลักสูตรที่มีภาระหน้าที่ในการบริหารและพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน ตั้งแต่การวางแผน การควบคุมคุณภาพ การติดตามประเมินผลและการพัฒนาหลักสูตร อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรต้องอยู่ประจำหลักสูตรนั้นตลอดระยะเวลาที่จัดการศึกษา โดยจะเป็นอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรเกินกว่า 1 หลักสูตรในเวลาเดียวกันไม่ได้ ยกเว้น พหุวิทยาการ หรือสหวิทยาการ ให้เป็นอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรได้อีกหนึ่งหลักสูตร และอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรสามารถเข้าได้ไม่เกิน 2 คน โดยมีปรัชญาหลักสูตรคือมุ่งให้การผลิตบัณฑิตที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาของชาติ ปรัชญาของการอุดมศึกษา ปรัชญาของสถาบันอุดมศึกษา และมาตรฐานวิชาการและอาชีพที่เป็นสากล ให้การผลิตบัณฑิตระดับอุดมศึกษาอยู่บนฐานความเชื่อที่ว่ากำลังคนที่มีคุณภาพต้องเป็นบุคคลที่มีจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองที่ดีที่สร้างสรรค์ประโยชน์ต่อสังคม และมีศักยภาพในการพึ่งพาตนเองบนฐานภูมิปัญญาไทย ภายใต้กรอบศีลธรรมจรรยาอันดีงาม เพื่อนำพาประเทศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและทัดเทียมมาตรฐานสากล ทั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อกำกับส่งเสริมกระบวนการผลิตบัณฑิตที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรมภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ที่มีการสื่อสารแบบไร้พรมแดน มีศักยภาพในการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสามารถในการปฏิบัติงานได้ตามกรอบมาตรฐานและจรรยาบรรณที่กำหนด สามารถสร้างสรรค์งานที่เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ทั้งในระดับท้องถิ่นและสากล³

¹ สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2558 และเกณฑ์มาตรฐานที่เกี่ยวข้อง, (สำนักพิมพ์ บริษัท วงศ์สว่างพับลิชชิ่ง แอนด์ พรินติ้ง จำกัด, กรุงเทพมหานคร, 2560), หน้า 41

² ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 132 ตอนพิเศษ 295 ง หน้าที่..15

³ ธีระ รุญเจริญ, “ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา”, ฉบับปรับปรุงพิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพมหานคร: ข้าวฟ้า, 2550)

นอกจากนี้ ในข้อ 9.1 ยังได้กล่าวถึง จำนวนและคุณสมบัติของอาจารย์⁴ ไว้ว่า อาจารย์ประจำหลักสูตร อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร และอาจารย์ผู้สอนทั้งอาจารย์ประจำและอาจารย์พิเศษ ต้องมีคุณสมบัติและคุณสมบัติครบถ้วน ตามที่ระบุในเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร นอกจากนั้น ในระดับบัณฑิตศึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และอาจารย์ผู้สอบวิทยานิพนธ์ ต้องมีคุณสมบัติและคุณสมบัติครบถ้วน ตามที่ระบุตามเกณฑ์ที่กำหนดเช่นกัน ทั้งนี้ อาจารย์ประจำที่สถาบันอุดมศึกษาวิชาใหม่ตั้งแต่เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรฉบับปี พ.ศ. 2558 ประกาศใช้ต้องมีคะแนนทดสอบความสามารถภาษาอังกฤษได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในประกาศ คณะกรรมการอุดมศึกษา เรื่อง มาตรฐานความสามารถภาษาอังกฤษของอาจารย์ประจำ สถาบันอุดมศึกษามีหน้าที่เผยแพร่รายชื่อและคุณสมบัติของอาจารย์ทุกประเภทข้างต้นของแต่ละหลักสูตรในแต่ละภาคการศึกษา โดยเผยแพร่ในเอกสารหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์พร้อมทั้งปรับปรุงให้ทันสมัยตลอดเวลา เพื่อให้สาธารณชนและสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาสามารถตรวจสอบข้อมูลดังกล่าว เพื่อประโยชน์ในการผดุงรักษา มาตรฐานและคุณภาพการศึกษาของชาติ⁵

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ดำเนินการเปิดการเรียนการสอน จำนวน 4 สาขาวิชา 7 หลักสูตร ได้แก่ 1. สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา ระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต 2. สาขาวิชา พุทธศาสนาและปรัชญา ระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต 3. สาขาวิชาการปกครองระดับมหาบัณฑิต และ 4 สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต ซึ่งหลักสูตรทั้ง 7 นี้ได้รับการรับรองจาก สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาเรียบร้อยแล้ว ประเด็นสำคัญของหลักสูตรได้แก่องค์ประกอบที่ 1. เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิอาจารย์ประจำหลักสูตรที่ต้องมีคุณวุฒิตรงกับสาขาวิชาและมีคุณสมบัติได้แก่ผลงานทาง วิชาการเป็นไปตามประกาศเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2558 ซึ่งในเกณฑ์ได้พูดถึง คุณวุฒิ คุณสมบัติไว้ว่าอาจารย์ประจำหลักสูตร มีคุณวุฒิขั้นต่ำปริญญาโทหรือเทียบเท่า หรือมีตำแหน่งผู้ช่วย ศาสตราจารย์ และต้องมีผลงานทางวิชาการที่ไม่ใช่ส่วนหนึ่งของการศึกษาเพื่อรับปริญญา และเป็นผลงานทาง วิชาการที่ได้รับการเผยแพร่ ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในการพิจารณาแต่งตั้งให้บุคคลดำรงตำแหน่งทาง วิชาการอย่างน้อย 1 รายการ ในรอบ 5 ปีย้อนหลัง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การบริหารหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา พุทธศาสนาและปรัชญา ตามเกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์มาตรฐานของ หลักสูตร และศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน พร้อมกับสร้างรูปแบบการ บริหารหลักสูตรให้เป็นไปตามมาตรฐานของการจัดการศึกษาของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช วิทยาลัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนายิ่งๆ ขึ้นไป

2. วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

2.1 เพื่อแสวงหาแนวทางการบริหารหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนา และ ปรัชญา ของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 43

⁵ ประพันธ์ สุริหาร, หลักและระบบการบริหารการศึกษา, (ขอนแก่น: มหาวิทยาลัย ขอนแก่น, 2541)

2.2 เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2.3 เพื่อนำรูปแบบการบริหารหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ไปพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. ขอบเขตของโครงการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีประเด็นที่จะทำการศึกษา ดังนี้

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ ศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น นโยบายกระทรวงศึกษาธิการ เกี่ยวกับมาตรฐานหลักสูตร บทความ ผลงานวิจัย และเอกสารอื่น ๆ

3.2 ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ อาจารย์ประจำหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา จำนวน 20 รูป/คน

3.3 ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ศึกษา ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2561 ถึงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2562

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การบริหารหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ตามเกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการ ดังนี้

4.1 ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่อง การบริหารหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ตามเกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการ

4.2 เป็นแนวทางการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ต่อไป ซึ่งจะก่อให้เกิดการขยายความรู้ ความเข้าใจได้มากขึ้น

4.3 เป็นคู่มือให้กับหลักสูตรสาขาวิชาอื่นๆที่เปิดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อันจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาต่อไป

5. วิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวางแผนเขียนกรอบในการวิจัย กล่าวคือ ศึกษาวิจัยเปรียบเทียบกับแนวคิด ทฤษฎี โดยเริ่มจากประเด็นที่ต้องการวิจัยแล้วนำไปสู่การทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงมาออกแบบการวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์จนนำไปสู่ข้อค้นพบ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

5.1 การออกแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ซึ่งอาศัยจำนวนกลุ่มตัวอย่าง เหตุผลในการใช้เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและมีรายละเอียดของข้อมูลในทุกด้านในประเด็นที่ศึกษา การวิจัยเรื่อง การบริหารหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ตามเกณฑ์มาตรฐานของ กระทรวงศึกษาธิการ จึงเหมาะสมที่จะทำการศึกษาด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งจะนำไปสู่ข้อค้นพบและข้อสรุปเป็นข้อเสนอแนะให้เป็นแนวทางหรือรูปแบบที่เหมาะสมต่อไป

สำหรับการวิจัยเรื่องการบริหารหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ตามเกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการนี้ ผู้วิจัยได้อาศัยคุณลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพและตรงกับวัตถุประสงค์ในการวิจัยมากที่สุด 5 ประการ ดังนี้

1) ทำการวิจัยในสถานการณ์ที่เป็นธรรมชาติและดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานที่จริงของกรณีศึกษา โดยผู้วิจัยได้กำหนดแนวคำถามตามแนวทางการบริหารหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ตามเกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการเป็นหลัก ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญสามารถตอบได้ตามความสมัครใจและสะดวกใจ โดยผู้วิจัยจะสัมภาษณ์อย่างเป็นธรรมชาติและเป็นกันเองโดยการพูดคุยหรือการสนทนากัน เพื่อหลีกเลี่ยงความรู้สึกของผู้ถูกสัมภาษณ์ว่าเหมือนถูกบังคับให้ตอบ ทั้งนี้ผู้วิจัยจะดำเนินการบันทึกทุกเรื่องที่ถูกสัมภาษณ์ให้ข้อมูล

2) ผู้วิจัยก็ได้ใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย คือ การตีความสร้างข้อสรุปจากปรากฏการณ์ และอาศัยกรอบแนวคิดการบริหารหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ตามเกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ และให้ความหมายเพื่อนำไปสู่การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัยเพื่อประยุกต์ใช้เป็นแนวคิดในการกำหนดแนวทางหรือรูปแบบที่เหมาะสมกับการแก้ปัญหาได้

3) เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเน้นการวิจัยเชิงคุณภาพ จึงใช้ข้อมูลและเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นหลัก เช่น การสัมภาษณ์เจาะลึก การสังเกต และการทดลอง ดังนั้น ข้อมูลที่ได้จึงเป็นลักษณะเชิงพรรณนาปรากฏการณ์ที่พบ ข้อมูลส่วนใหญ่จึงไม่อยู่ในลักษณะของตัวเลข

4) การติดต่อโดยตรง และมีความใกล้ชิดกับกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สำหรับการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้เริ่มต้นจากการขอเข้าพบเพื่อพูดคุย และอธิบายวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยให้กับอาจารย์ประจำหลักสูตรได้ทราบและชี้แจงถึงความสำคัญในการวิจัยครั้งนี้

5) การใช้วิธีวิจัยที่มีความยืดหยุ่น โดยการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ออกแบบโครงสร้างคำถามที่จะใช้สัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อให้ได้แนวคำตอบตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ หากทำการสัมภาษณ์จริงกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญบางครั้ง อาจต้องมีการปรับคำถามให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ทั้งนี้ จะไม่เบี่ยงเบนไปจากวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนด

5.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการเก็บข้อมูลจะพิจารณาจากความสะดวกของผู้ให้ข้อมูลเป็นสำคัญ และการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้กำหนดขึ้นให้สอดคล้องกับรูปแบบการวิจัย ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนั้น วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจึงเน้นข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นหลัก ได้แก่ (1) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้ให้ข้อมูล (2) การวิจัยเชิงเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษาควบคู่กันไปด้วย (3) การสังเกต และเพื่อความชัดเจนในวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยเรื่อง การบริหารหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ตามเกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการ ผู้วิจัยขออธิบายรายละเอียดขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนแรก การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยประชากรในการศึกษาหรือกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ อาจารย์ประจำหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา จำนวน 20รูป/คน โดย

การสัมภาษณ์จะเลือกนี้ได้กำหนดแนวคำถามทั้งแบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้างผสมผสานกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมมากที่สุด

ขั้นตอนที่สอง การสังเกต โดยประชากรในการศึกษาหรือกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่อาจารย์ประจำหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา โดยการสังเกตจากการบริหารจัดการหลักสูตรในทุกมิติ

ขั้นตอนที่สาม นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกต มาวิเคราะห์ ว่ามีความสอดคล้องกับเอกสาร ตำราวิชาการอื่นๆ ควบคู่ไปด้วย

5.3 ประชากรในการวิจัย

ผู้วิจัยได้เลือกตัวอย่างแบบเจาะจงจากประชากรที่กำหนดไว้ ได้แก่ อาจารย์ประจำหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ทั้งส่วนกลางและวิทยาเขต จำนวน 20 รูป/คน เนื่องจากผู้วิจัยเป็นหัวหน้าโครงการ และเป็นอาจารย์ประจำหลักสูตร จึงสามารถเลือกบุคคลที่จะให้ข้อมูลได้กระจ่างและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาครั้งนี้ได้อย่างดียิ่ง

5.4 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในเรื่องการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอแบ่งขั้นตอนการเก็บรวบรวมออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนเตรียมการก่อนทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนระหว่างทำการเก็บรวบรวมข้อมูล และขั้นตอนหลังการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนเตรียมการก่อนทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ในขั้นตอนนี้จะเริ่มจากการติดต่อประสานไปยังผู้ให้ข้อมูล จนถึงก่อนเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ดังนี้

1. ติดต่อประสานกับผู้ให้ข้อมูลอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งบางส่วนเป็นการติดต่อประสานทางโทรศัพท์ และบางส่วนเป็นการติดต่อประสานด้วยตัวผู้วิจัยเอง เมื่อได้รับการตอบรับแล้วจึงได้กำหนดตารางเวลาในการเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลร่วมกัน เพื่อให้ผู้วิจัยนำมาเตรียมความพร้อมในการวางแผนเก็บรวบรวมข้อมูลล่วงหน้า

2. ยืนยันกำหนดการเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลที่ชัดเจนอีกครั้งหนึ่ง ทั้งในเรื่องของวัน เวลา และสถานที่เพื่อไม่ให้เสียเวลาทั้งสองฝ่าย โดยผู้วิจัยได้กำหนดไว้ในแผนวิจัยในการเก็บข้อมูลในช่วงเดือนมิถุนายน – ตุลาคม ซึ่งเป็นช่วงที่กำลังเปิดเรียนภาคการศึกษาที่ 1

ขั้นตอนระหว่างทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ในขั้นตอนนี้เริ่มจากการเดินทางไปยังสถานที่ที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล จนถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจนแล้วเสร็จ ดังนี้

1. เดินทางไปยังสถานที่ที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเริ่มต้นจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน เป็นอันดับแรก ต่อจากนั้น จึงได้เดินทางไปที่มีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ส่วนกลาง ตามลำดับ

2. การรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา

ขั้นตอนหลังทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ในขั้นตอนนี้จะเริ่มจากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามแล้วเสร็จ จนถึงการจัดระบบข้อมูลทั้งหมดเพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ อภิปรายผล และสรุปผลนำไปสู่ข้อเสนอแนะต่อไป ดังนี้

1. เนื่องจากการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ ส่วนใหญ่ผู้วิจัยเป็นผู้จัดบันทึกการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง จึงสะดวกต่อการนำมาสังเคราะห์ข้อมูล
2. ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่สังเคราะห์แล้วทั้งหมด คัดกรองเฉพาะข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ทำการศึกษา เพื่อนำไปสู่ข้อค้นพบ การวิเคราะห์และอภิปรายผล
3. เมื่อจัดระบบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลมาหาข้อสรุปก่อนนำมาอภิปรายผลต่อไป
4. นำเอกสารที่ได้รับมาทำการแยกแยะและจัดระเบียบข้อมูลว่ามีส่วนใดเกี่ยวข้อง ข้องกับประเด็นที่ทำการศึกษา เพื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลประเภทอื่น ๆ ที่ได้รับ
5. กำหนดรูปแบบการแสดงผลข้อมูล ซึ่งเป็นกระบวนการนำเสนอข้อมูลในรายงานผลการวิจัย ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในรูปของการพรรณนา ซึ่งเป็นผลจากการเชื่อมโยงข้อมูลที่จัดระเบียบแล้วเข้าด้วยกันตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

5.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลแบบการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ซึ่งเป็นเทคนิคที่สามารถใช้วิเคราะห์ข้อมูล ทั้งในรูปของเอกสารหรือข้อเขียนและคำพูดที่ได้จากการสัมภาษณ์หรือสนทนา เป็นการวิเคราะห์ทั้งความหมายทางภาษาโดยตรงจากเอกสารหรือตัวบท และความหมายทางความรู้สึกหรือวิเคราะห์นัยที่แอบแฝงอยู่ รวมถึงการตีความทางบริบทหรือสภาพแวดล้อมประกอบข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ด้วยเป็นการวางเค้าโครงของข้อมูลเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. นำเสนอข้อมูลที่ได้รับจากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ และอภิปรายผลโดยเริ่มจากการนำเสนอข้อมูลทั่วไปและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์เอกสาร
2. อภิปรายผลจากข้อมูลที่นำเสนอ โดยวิเคราะห์ทั้งในส่วนที่เป็นคำพูดจากการสัมภาษณ์ เอกสารไปพร้อม ๆ กัน โดยให้ความสำคัญทั้งความหมายในทางภาษาและตีความจากความรู้สึกที่แฝงอยู่ในข้อมูลนั้น ๆ ภายใต้กรอบแนวคิดในการวิจัย

5.6 การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

การวิจัยเรื่องการบริหารหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญาตามเกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการนี้ ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบว่าข้อมูลนั้นเพียงพอหรือยังและตอบปัญหาของการวิจัยหรือไม่ รวมทั้งความถูกต้องของข้อมูลประกอบไปด้วยกระบวนการวิธีที่หลากหลาย เช่น การตรวจสอบด้านข้อมูล (data triangulation) ได้แก่ เวลา สถานที่ และบุคคลผู้ให้ข้อมูล การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (investigator triangulation) ได้แก่ การตรวจสอบข้อมูลของผู้วิจัย การตรวจสอบด้านแนวคิดทฤษฎี (theory triangulation) ได้แก่ การตรวจสอบแนวความคิดและทฤษฎี เนื่องจากหากมีการเปลี่ยนทฤษฎีการตีความข้อมูลก็จะเปลี่ยนไป และการตรวจสอบด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) ได้แก่ การใช้หลาย ๆ วิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูล

6. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการที่ผู้วิจัย ได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล ตามแบบเครื่องมือการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งอาศัยข้อมูลจากเอกสารทั้งของราชการและเอกชนมาประกอบ จำนวน 16 รูป/คน แล้วนำบทสัมภาษณ์มาทำ

การวิเคราะห์ และเรียงเรียงรวบรวมเพื่อสนับสนุนในการตอบโจทย์วิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ปรากฏ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการแสวงหาแนวทางการบริหารหลักสูตร

สรุปเป็นข้อค้นพบ (Fact finding) ได้ว่า การบริหารหลักสูตรเป็นภาระหน้าที่ของอาจารย์ประจำหลักสูตรและอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร ตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ที่ออกเป็นกฎหมายให้มีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานกลางของทุกหลักสูตร ผลลัพธ์ของผู้เรียนจะเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับกรอบการออกแบบหลักสูตร⁶

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

สรุปเป็นความจริงขั้นพื้นฐาน (Grounded Theory) ได้ว่า การบริหารหลักสูตรศาสตราจารย์มหาบัณฑิตสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ตามเกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการนั้น อาจารย์ประจำหลักสูตรและอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรจะต้องมีคุณสมบัติคุณสมบัติเป็นไปตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการและควรมีการพัฒนาศักยภาพของอาจารย์ให้เป็นไปตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย รวมถึงผลลัพธ์ของผู้เรียนทั้ง 6 ด้าน ตามที่ปรากฏใน มคอ.2 ซึ่งแต่ละรายวิชามีจุดเน้นในแต่ละด้านที่แตกต่างกัน รวมถึงการดำเนินชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนา

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการหลักสูตรศาสตราจารย์มหาบัณฑิต

ควรมีการบริหารจัดการร่วมกับวิทยาเขตต่าง ๆ เช่น มีคู่มือในการบริหารหลักสูตร มีข้อสอบกลาง ควรมีการเรียนปรับพื้นฐานร่วมกันเน้นด้านพุทธศาสนาและปรัชญา⁷ มีการกำกับดูแลติดตามอย่างใกล้ชิด พร้อมส่งเสริมให้นักศึกษา มีการจัดโครงการหรือกิจกรรมที่พัฒนาการเรียนการสอนหรือการวิจัยร่วมกัน เพื่อเป็นเกณฑ์มาตรฐานเดียวกัน

7. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัยดังกล่าวมาแล้ว คณะผู้วิจัยจึงนำผลการวิจัยมาดำเนินการจัดทำเป็นข้อเสนอแนะไว้เป็น 3 ระดับ ดังนี้

7.1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เนื่องจากหลักสูตรทุกหลักสูตรถูกกำกับดูแลโดยคณะบดีบัณฑิตวิทยาลัย ระเบียบของบัณฑิตวิทยาลัย ควรมีการครอบคลุมทุกวิทยาเขตที่เปิดการเรียนการสอน ตลอดถึงค่าบำรุงการศึกษาหรือการสัมมนาวิชาการเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้สอนหรือผู้เรียน รวมถึงมาตรฐานเกณฑ์วัดความรู้ที่เป็นข้อสอบ กลาง เพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการและสอดคล้องกับงานประกันคุณภาพการศึกษา

⁶ ดาบตำรวจหญิงประกายพร พุชรรัตน์, แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 24 ในเขตพื้นที่จังหวัดเลย: การวิจัยแบบผสานวิธี, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2561

⁷ กานต์กนิษฐ์ จงมณีสุวรรณ, การบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา กลุ่มกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2562

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

อาจารย์ประจำหลักสูตรและอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร ควรมีการทำงานประสานอย่างต่อเนื่องในทุกวิทยาเขต เพื่อสร้างความเข้มแข็งของของหลักสูตรโดยส่วนรวม และสามารถถ่ายโอนบุคลากรของแต่ละวิทยาเขตไปช่วยเสริมสร้างคุณภาพการศึกษาได้

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

ผลสัมฤทธิ์การบริหารหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ตามเกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการ ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

8. เอกสารอ้างอิง

กานต์กนิษฐ์ จงมณีสุวรรณ. การบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา กลุ่มกรุงธนเหนือ สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2562

ดาบตำรวจหญิงประกายพร ผุ่ยรัตน์. แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 24 ในเขตพื้นที่จังหวัดเลย: การวิจัยแบบผสมวิธี. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2561

ธีระ รุญเจริญ. **ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา**. ฉบับปรับปรุง. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: ข้าวฟ่าง, 2550

ประพันธ์ สุริหาร. **หลักและระบบการบริหารการศึกษา**. ขอนแก่น มหาวิทยาลัย ขอนแก่น, 2541
ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 132 ตอนพิเศษ 295 ง หน้าที่..15

สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา,เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ.2558 และเกณฑ์มาตรฐานที่เกี่ยวข้อง,สำนักพิมพ์ บริษัท วงศ์สว่างพับลิชชิ่ง แอนด์ พริ้นติ้ง จำกัด. กรุงเทพมหานคร, 2560